

Танцювальний текст формується з рухів, поз, жестів, міміки та ракурсів, які набувають значення лише тоді, коли служать вираженню певної думки.

Багато елементів українського народно-сценічного екзерсису походять від класичного танцю та класичних вправ, і через століття мистецтво залишається одним із універсальних засобів виховання, відображаючи цілісне бачення світу через єдність думки та почуттів у системі емоційних образів. Завдяки збереженню і передачі істинно народних рухів, ми продовжуємо передавати українську культуру.

Список використаних джерел

1. Василенко К. Лексика українського народно-сценічного танцю. - К. Мистецтво 1985 р.
2. Верховинець В. Теорія українського народного танцю. П'яте вид., Допов. - К.: Муз. Україна, 1990 р.
3. Горленко В. Ф. Перша етнографічна програма на Україні. - «Народна творчість та етнографія», 1957 р. - № 4.
4. Гуменюк А. Народне хореографічне мистецтво України. Академія наук України. Київ – 1969 р.
5. Майорова О. Українські танці, Мистецтво та освіта. № 4, 2000 р. с.26-37
6. Р.Ф.Володько «Методика викладання народно-сценічного танцю»

Гайдук І.

керівник Зразкового художнього колективу «Хореографічний ансамбль народно-сценічного та сучасного танцю «СИЛУЕТ», Комунального позашкільного навчального закладу Центр позашкільної роботи № 1»
Дніпровської міської ради (м. Дніпро, Україна)

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ В АМАТОРСЬКОМУ ДІТЯЧОМУ ХОРЕОГРАФІЧНОМУ КОЛЕКТИВІ

Постановка проблеми. За останні кілька років як в шкільній, так і в позашкільній навчальних програмах одним з основних напрямків виховної роботи було національно-патріотичне виховання, а після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну формування національної свідомості дітей стало особливо актуальним. Досить важливе значення в патріотичному вихованні відіграє саме позашкільна освіта, в якій існує безліч

засобів формування національної свідомості дитини, це - музичне, хореографічне, художнє, прикладне мистецтво тощо. І можна зазначити, що значне місце для національно-патріотичного виховання займає народно-сценічна хореографія, яка сприяє пізнанню дітьми історичного минулого та культурних традицій українського й інших народів.

Метою даної роботи є визначення впливу народно-сценічного танцю на виховання у дітей шанобливого ставлення до культури свого народу, пізнання та збереження традицій в аматорському хореографічному колективі, зокрема в Зразковому художньому колективі «Хореографічний ансамбль народно-сценічного та сучасного танцю «СИЛУЕТ».

Завдання:

- визначити методи національно-патріотичного виховання в дитячому колективі;
- виокремити основних завдань національно-патріотичного виховання засобами народно-сценічного танцю;
- дослідити організації художньо-естетичної діяльності та національно-патріотичного виховання дітей у Зразковому художньому колективі «Хореографічний ансамбль народно-сценічного та сучасного танцю «Силует».

Аналіз останніх джерел і публікацій. Проблематикою національно-патріотичного виховання в різні часи займалися видатні педагоги А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. На початку ХХІ ст. посилилась увага науковців до осмислення ролі хореографічного мистецтва у вихованні й розвитку молоді, однак, за винятком окремих статей (Д. Сарвілова [9], О. Мерлянова [7], Н. Чашечнікова [10] та ін.), не було здійснено ґрунтовного комплексного дослідження ролі народно-сценічної хореографії у національно-патріотичному вихованні дітей в аматорських колективах.

Виклад основного матеріалу. Національна культура нашої країни є справжнім скарбом, збереженим попередніми поколіннями і переданим нашим нащадкам для розуміння самотності, етнічності, унікальності українського народу. Протягом багатьох століть Україна перебувала під гнітом різних країн, які зазіхали на її територіальну цілісність та духовну власність. Протягом кожного століття вона боролась за свободу і незалежність [7, с.161].

Через окупацію частини території України та відкриту війну країною-агресором, яка намагається підірвати наш дух - дух українського вільного народу, поставити всіх на коліна та знищити духовні цінності, які

ідентифікують український етнос, серед громадян нашої могутньої держави можна побачити зростання патріотизму, національної віри, готовності до самопожертви заради вільної України.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 527/2022 затверджено Концепцію національно-патріотичного виховання в системі освіти України та Заходи щодо її реалізації до 2025 року [8], метою якої є формування нового українця, що діє на основі національних та європейських, цінностей. За цією концепцією можна зазначити, що національно-патріотичне виховання - комплексна, системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, закладів освіти, сім'ї, громадських об'єднань та благодійних організацій, релігійних організацій та інших інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави.

За роки своєї Незалежності Україна змогла сформувати структуру навчально-виховних закладів різних ступенів, які охоплюють дітей різного віку і молодь.

Складовими національно-патріотичного напрямку виховної роботи у дитячому колективі є виховання:

- громадськості;
- духовності;
- гуманності;
- моральності.

Методи та прийоми роботи щодо національно-патріотичного виховання гуртківців дуже різноманітні. Це складний педагогічний процес. В основі його лежить розвиток моральних почуттів. Вирішуючи завдання патріотичного виховання, кожен педагог будує свою роботу відповідно з місцевими умовами, напрямом роботи колективу та особливостями дітей, враховуючи принципи диференційованого підходу до кожної дитини, максимальний облік його можливостей та інтересів; раціональне поєднання різних видів діяльності, адекватних за віком; дитячу активність тощо. Прийоми виховання – складова частина методу, що забезпечує застосування його в певних умовах [4,с.6].

Методами національно-патріотичного виховання є [6]:

- переконання – формування впевненості у суспільно корисній діяльності з підготовки до захисту Вітчизни;
- стимулювання – реалізується в різноманітних формах заохочення і змагання;
- особистий приклад – діяльність вихователя, який має бути взірцем для молоді, має забезпечувати педагогічні вимоги, вміє давати доручення і перевіряти їх виконання;
- самопідготовка – процес активного формування і самовдосконалення молоді людини, виховання почуття патріотизму, яке реалізується шляхом самозобов'язання, самостійного навчання та самоконтролю.

Позашкільна освіта в Україні пройшла складний шлях та перетворилася на вагомий чинник розвитку зростаючого покоління завдяки мережі різнотипних закладів, які задовольняють різнобічні інтереси учнів, зокрема й у оволодінні хореографічним мистецтвом [10,с.14].

Мистецтво загалом і хореографія зокрема, сприяє розвитку почуття прекрасного, зміцнює духовний стрижень, зберігає національне коріння, виховує патріотичні почуття.

Танець дійсно може бути вважаний пластичним портретом народу, що відображає його історію, традиції, та душу через рухи, пози, та виразність виконання. Розвиток українського народного хореографічного мистецтва неможливий без глибокого знання історії, побуту, традицій, та обрядів. Вивчаючи народну хореографію, людина отримує можливість доторкнутися до культурної спадщини свого народу і зберегти цінні традиції.

Такий підхід до вивчення народної хореографії не лише сприяє фізичному вираженню, але і стає формою збереження культурної спадщини та передачі її з покоління в покоління. Вивчаючи танець, людина дійсно отримує можливість поглибленого занурення в історію і традиції свого народу.

Серед основних завдань національно-патріотичного виховання засобами народно-сценічного танцю можна виділити наступні:

- вивчення історії танцювальної термінології;
- вивчення з історією культури танцю;
- ознайомлення з біографією видатних танцюристів і хореографів;
- навчання танцювальним рухам під народну музику;
- прищеплення поваги до цінностей народної музики та народного танцю;
- формування та розвиток моральних цінностей дітей.

На уроках хореографічного мистецтва дітям необхідно прищеплювати думку, що танець є квінтесенцією глибоких народних почуттів і фантазій, що включає яскраве і барвисте художнє відображення емоцій, а також — чіткий зміст, тему та ідею, що властиво будь-якому народному танцю. За допомогою танцювальних рухів та комбінацій діти мають навчатися створенню художнього образу у межах певного народного сюжету, теми.

Маємо зазначити, що невід'ємним засобом підвищення ефективності розвитку патріотизму в дітей на заняттях з народно-сценічного танцю є використання педагогічної та творчої спадщини В.М. Верховинця та П.П. Вірського.

Хореографічні колективи активно працюють в напрямі національно-патріотичного виховання. У репертуар кожного ансамблю танцю включені твори національної тематики, які виховують любов і повагу до рідної землі, почуття гідності, вірності і патріотизму, гордість за приналежність до української нації. Багато хореографічних творів будується з використанням української народно-сценічної лексики та стилізованої народної хореографії. Важливим аспектом побудови цих танцювальних номерів є їх тематична основа, яка включає національні традиції, обрядові дійства, ритуальні дії, побут, працю, ставлення до природи, соціально-культурні взаємовідносини, характер і манеру спілкування між людьми. Все це яскраво визначає сутність українського етносу, знайомить як виконавців, так і глядача з історією Батьківщини, народним фольклором, виховує любов і повагу до рідного краю, рідної природи, гордість за націю і можливість бути її частиною [7, с.162].

Перед закладами позашкільної освіти вже давно поставлено завдання розвитку творчих здібностей і формування навчальних, розвиваючих, виховних, соціальних, громадянських та загальнокультурних компетентностей дітей.

Ці завдання успішно вирішуються педагогічним колективом Комунального позашкільного навчального закладу «Центр позашкільної роботи № 1» Дніпровської міської ради. Організація художньо-естетичної діяльності та національно-патріотичного виховання дітей здійснюється у гуртках, одним із яких є Зразковий художній колектив «Хореографічний ансамбль народно-сценічного та сучасного танцю «Силует»».

Формування основних компетентностей, зокрема національно-патріотичних, у хореографічному колективі «Силует» відбувається за допомогою засобів танцювального мистецтва за такими основними напрямками його хореографічної діяльності: навчально-репетиційна й

постановочна робота, відновлення та збереження репертуару, відвідування та перегляд концертів і хореографічних виступів професійних і аматорських хореографічних колективів, участь у фестивалях, конкурсах, концертах і благодійних заходах, виховна робота, організаційна робота з виготовлення реквізиту, костюмів, декорацій, збереження традицій колективу.

Творчій та навчальній діяльності зразкового колективу «Силует» сприяє розроблене керівниками колективу організаційно-методичне забезпечення, яке включає: навчальні програми колективу із предметів «Класичний танець», «Народно-сценічна танець», «Історико-побутовий танець», «Сучасний танець», «Акробатика», «Історія костюму», «Ансамбль», «Індивідуальне навчання», навчальний річний план, діючий репертуар і перспективний план хореографічного колективу.

Вихованці хореографічного колективу вивчають народно-сценічний танець з першого року навчання основного рівня, починають займатись на середині залу, засвоюють елементи народного танцю у тих формах і з тим ступенем технічної складності, який стає доступний їм після першого - другого року підготовки з класичного танцю.

Заняття з народного танцю сприяють зміцненню м'язового апарату, розвивають ті групи м'язів, які є недостатньо залучені під час класичного тренажу, дають можливість оволодіти різноманітністю стилів і манер виконання народних танців, їх складністю темпів і ритмів. Виконання народних танців повинно бути природним, характерним відповідно до вікової групи дітей.

В процесі багаторічного навчання народно-сценічному танцю діти вивчають танцювальну лексику всіх регіонів нашої країни: Центральної України, Гуцульщини, Полісся та Волині, Поділля, Слобожанщини, Буковини та Закарпаття. З танців народів світу можна відокремити наступні національності: фінський, німецький, американський, польський, італійський, грузинський, угорський, молдавський, циганський, іспанський та єврейський.

Керівники ансамблю дуже змістовно навчають народно-сценічному танцю, творчо інтерпретують, технічно удосконалюють, бережно дотримується стилю, характеру та їх найважливіших національних особливостей. Вони передають учасникам колективу не тільки свою майстерність, а й свою культуру і світогляд - усе це і складає систему дій, яка визначає весь рівень їх професійної роботи.

Також можна зазначити, що у хореографічному колективі «Силует» починаючи з третього року навчання основного рівня обов'язковим є урок народно-сценічного танцю, невід'ємною частиною якого є – вправи біля

станка та на середині залу, які виконуються в українському характері, наприклад закарпатського або центральної України тощо, це виховує у дітей повагу до національної культури, а саме до музики та танцю.

Творчий потенціал хореографічної діяльності реалізується передусім у постановочній роботі колективу «Силует», основними завданнями якої є підвищення хореографічної культури вихованців і ознайомлення їх із кращими зразками танцювального мистецтва. Постановочна робота здійснюється на основі розробленого керівниками діючого репертуару Зразкового художнього колективу «Хореографічний ансамбль народно-сценічного та сучасного танцю «Силует».

Завдяки постановці та відпрацюванню номерів народно-сценічної та стилізованої народної хореографії керівники колективу регулярно здійснюють національно-патріотичне виховання дітей, постійно пояснюючи дітям сенс та значення рухів української хореографії або інших хореографій інших національностей, тематику та ідею номерів.

Зразковий художній колектив «Хореографічний ансамбль народно-сценічного та сучасного танцю «Силует» є постійним учасником фестивалів та конкурсів народно-сценічного танцю, що пробуджує зацікавленість дітей до історії українського народу та народного танцю. Яскравими прикладами таких заходів є: Всеукраїнський фестиваль-конкурс народної хореографії імені Павла Вірського, розпочатий у році, і який проходить раз на 3 роки у три тури по всій країні; Традиційний фестиваль українського народного танцю «Весняні передзвони» Полтавського національного педагогічного університету, розпочатий 2012 року; Відкритий онлайн конкурс народно-сценічного танцю «Джерела надії» Гадяцького фахового коледжу культури і мистецтв імені І.П. Котляревського; Відкритий фестиваль-конкурс народної хореографії «Цвіт папороті».

З великим інтересом діти колективу беруть участь у подібних фестивалях та конкурсах, пробують свої сили, переглядають виступи інших колективів, знайомляться з новими для них рухами з українського народного танцю та танців народів світу, бачать інсценування обрядів та традицій, про які читали в шкільних підручниках, діляться враженнями, оцінюють виконавську майстерність і постановочні роботи, порівнюючи зі своїм виконанням. Такі спільні перегляди конкурсних танців та найкращих номерів відомих танцювальних колективів не лише сприяють розвитку естетичного смаку, творчого потенціалу, а й виховує почуття колективізму, дружби, розуміння, відповідальності та патріотизму.

Важливою діяльністю колективу є участь у концертах міста

національно-патріотичного спрямування, наприклад до Дня Конституції України, до Дня Прапора, до Дня Незалежності, до Дня гідності та свободи. Подібні заходи пробуджують у дітей усвідомлення себе українцями, почуття особистої відповідальності за долю держави, формують активну громадянську позицію щодо єдиної, цілісної держави та захисту її кордонів; виховують патріотичне почуття, гордість за свою Батьківщину – Україну.

Народно-сценічний танець суттєво впливає на національно-патріотичне виховання дітей. Займаючись народною хореографією, дитина вивчає історію свого народу, його обряди, звичаї, традиції, свята та гуляння. Вона національно ідентифікує себе, усвідомлює своє місце та роль в житті країни, формує повагу до свого народу [3,с.656].

Висновки. Отже, узагальнення досвіду творчої діяльності Зразкового художнього колективу «Хореографічний ансамбль народно-сценічного та сучасного танцю «Силует»» Комунального позашкільного навчального закладу «Центр позашкільної роботи № 1» Дніпровської міської ради дозволило дійти таких висновків, що керівники ансамблю активно працюють у напрямку розвитку танцювальної майстерності вихованців та їх естетичного та національно-патріотичного виховання. А також з'ясовано, що національно-патріотичне виховання дітей засобами народно-сценічного танцю спирається на різноманітність форм, методів та засобів виховної роботи, що сприяють залученню підростаючого покоління до духовно-моральних цінностей, орієнтованих на відродження національної культури українського народу та формування національної свідомості.

Список використаних джерел

1. Верховинець В. Весняночка. Київ: Музична Україна, 1979. 339 с.
2. Винник О.О. Хореографічне мистецтво як один із головних чинників у патріотичному вихованні дітей різного шкільного віку засобами народного танцю. Формування сучасного освітнього середовища: теорія і практика: зб. наук. праць. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2021. С. 145-148
3. Вплив народної хореографії на патріотичне виховання підлітків та молоді в Україні. *Економіка інноваційної діяльності підприємств*.2019.№3.С. 655-656
4. Збірник «Грані науково-технічної творчості Запорізької області» № 2. 2019
5. Кархут Ю.В., Кузик О.Є. Народно хореографічне мистецтво як засіб пізнання та збереження традицій народу,патріотичного виховання молодого покоління. *«Молодий вчений»*.2020.№11(87).С. 344- 350.

6. Квачко І.В. Виховання національно-патріотичних цінностей – пріоритетне завдання виховної системи. *Наурок* : веб-сайт. URL: <https://naurok.com.ua/vihovannya-nacionalno-patriotichnih-cinnostey-prioritetne-zavdannya-vihovno-sistemi-286632.html>

7. Мерлянова О.А. Роль патріотизму у виховному процесі дитячо-юнацького хореографічного колективу. *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 19. С. 160-163. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives /2019/19/part_1/38.pdf (дата звернення 04.12.2023)

8. Про затвердження: Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України та Заходи щодо її реалізації до 2025 року: наказ Міністерства освіти і науки України від 06 червня 2022 року № 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0586729-22#Text> (дата звернення: 29.11.2023).

9. Сарвілова Д. Народна хореографія як засіб залучення молодших школярів до пізнання та збереження традицій свого народу. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 6 (Ч. 2). С.229-233.

10. Чашечнікова Н.В. Патріотичне виховання молодших школярів засобами народного танцю в позашкільних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Вінниця, 2017. 22 с.

Горголь В.П.

магістр хореографії,

майстер спорту України зі спортивних танців,

старший викладач кафедри хореографії і

танцювальних видів спорту Національного університету

«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ

До педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх хореографів, можна віднести мотиваційно-цільові умови, організаційні умови, змістовні умови та професійно-творчий статус педагога-хореографа, які у певній мірі сприяють ефективному формуванню естетичної культури майбутніх хореографів.

Мотиваційно-цільові умови включають у себе цільовий та мотиваційний компоненти і характеризуються спрямованістю педагога-хореографа до створення здорового психологічного клімату у академічних